

Л.І. Лачкова, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

В.М. Лачкова, ст. викл. (*ХДУХТ, Харків*)

МЕТОДИ АКТИВІЗАЦІЇ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ УЧАСНИКІВ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Активізація навчального процесу вимагає від викладача постійного творчого пошуку. При цьому важливо враховувати, що процес навчання – це не тільки змістовне передавання теоретичних знань та практичних навичок і вмінь, але й відкриття нових зв'язків речей, явищ, процесів, їх трансформація та утворення нових. Зважаючи на це, запорукою продуктивної праці студентів в аудиторії під час навчального процесу, здійснення науково-дослідницької роботи, стає наявність творчої атмосфери у колективі.

Постійний творчий пошук, нестандартне вирішення будь-якої проблеми у розумінні видатних мислителів різних епох – це прояв вищих здібностей людської свідомості. Зокрема, Платон вважав творчість божественною здібністю. На думку І. Канта, творчість є відмінною здібністю генія. Реалії сьогодення (різноманітність економічних явищ і процесів, неформальна і персоніфікована природа бізнесу тощо) свідчать про зростання ролі та значення освіти і науки в суспільстві, обумовлюють використання нових підходів до організації навчання в економічній освіті, вимагають від усіх учасників навчальної та науково-дослідницької діяльності вищої школи мобілізації творчого підходу у вирішенні поставлених завдань. Сьогодні освіта має не тільки відтворювати і передавати знання, але й створювати «нові знання»: відкриття, винаходи, як основні форми творчості, активізуючи з цією метою творчі здібності і викладачів, і студентства.

Згадуючи відомий афоризм І. Канта: «Не думкам треба вчити, а мислити», слід зазначити, що він не втратив актуальності і сьогодні. Творчі здібності людини достатньо мобільні і мають можливості щодо вдосконалення. У зв'язку з чим, доцільно визначити методи, які сприяють активізації творчих здібностей людини і можуть бути застосовані у навчальному процесі. Одним з найбільш поширених методів, який застосовується під час колективного пошуку нових ідей, є метод «мозкового штурму». За цим методом група як єдиний мозок «штурмує» – вирішує будь-яку проблему. Цей метод доцільно здійснювати у декілька етапів: підготовка, проведення штурму, оцінка і відбір ідей, опрацювання та розвиток найбільш цінних. Всі учасники поділяються на генераторів і експертів. Їх загальна кількість, за

рекомендаціями фахівців, від 4 до 15 осіб, тривалість від 15 хвилин до однієї години. Під час застосування цього методу не слід допускати будь-якої критики або заохочення ідей, що висуваються. Це правило є жорстким і обов'язковим. Кількість ідей не обмежується, наявним має бути вільне висловлення своїх думок кожним учасником. Ідеї мають висуватися якомога швидше, одна за одною. Усі ідеї, які висловлені учасниками, оцінюються експертами. Існує декілька модифікацій метода «мозкового штурму» – «масова мозкова атака», «подвійна мозкова атака», за якими кількість учасників збільшується від 20 до 60 осіб, але правила лишаються такими ж.

Метод «мозкової конференції» проводиться за правилами «мозкової атаки», але не більше 15 хвилин, а кількість учасників коливається від 4 до 12 осіб. У даному методі особливу роль відіграють психологічні чинники: впевненість учасників у своїх силах, творча наснага, атмосфера доброзичливості та невимушеності.

Для вирішення більш складних навчальних завдань, а також для глибокого наукового пошуку може бути застосовано «метод морфологічного аналізу», що розроблено швейцарським вченим Ф. Цвікки. Сутність методу полягає у систематичному дослідженні усіх можливих варіантів, які витікають із закономірностей або специфіки проблеми, що вирішується. Метод базується на визначенні усіх сутнісних ознак проблеми, що досліджується, пошуку можливих варіантів їх вирішення, виборі найбільш оптимальної моделі вирішення проблеми.

З метою активізації творчих здібностей учасників навчального процесу може бути рекомендований до використання «метод фокальних об'єктів», запропонований професором Берлінського університету Ф. Кунце, пізніше вдосконалений американським вченим Ч. Вайтингом. Зазначений метод заснований на перенесенні ознак обраних випадково об'єктів на прототип (фокальний об'єкт), що знаходиться мов би у фокусі цього переносу. Процес застосування «методу фокальних об'єктів» передбачає вибір фокального об'єкту та 4-5 випадкових об'єктів, порівняння списків випадкових об'єктів, генерування ідей, шляхом приєднання до фокального об'єкту ознак випадкових, оцінка отриманих ідей. «Метод фокальних об'єктів» може застосовуватись як для активізації творчого потенціалу студентства, так і для вирішення конкретних завдань навчальної або науково-дослідницької роботи.